

ГОДИНА I.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 22.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

ИЗЛАЗИ ЧЕТИРИ ПУТА ПРЕКО НЕДЕЉЕ. — СТОЈИ ЗА НОВИ САД 40, А НА СТРАНУ 60 НОВЧИЊА МЕСЕЧНО. — ЗА ОГЛАСЕ НАПЛАЂУЈЕ СЕ ОД ЈЕДНЕ ВРСТЕ 3 И 30 НОВ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ.

ШКОЛСКИ НАДЗОРНИК.

(Наставак.)

Савета. (Уздане). Е, за то што нема новаца!

Надзорник. Па добро а што их није продао?

Савета. Кад их не ће нико да купи? Хоћете ли их можда ви да купите?

Надзорник. Ја?

Савета. Да, ви! — Врло су јефтине, а сирема Станко живи у великој нужди. Пет форината месечно, то је све што добија од нашег натароша. Већ ако имате новаца, а ви их купите. Ја ћу вам за то бити благодарна...

Надзорник. А чиме то?

Савета. Даћу вам... даћу вам ову киту цвећа.

Надзорник. Која је за цело другоме намењена.

Савета. (Мане главом да јесте.) То је истина, али ако ви купите...

Надзорник. Добро, добро!... Прегледаћу рукописе, оставите их код мене.

Савета. Ви ми изгледате да сте добар човек! Ја вас већ мало волим.

Надзорник. Ал' Станка више...

Савета. Е, па ја сам с њиме одрасла!

Надзорник. Па ће те бити и његова жена!

Савета. (Уздане.) Бог зна каде, јер док не добије штације, нема ништа од сватова. Ал' то се вас ништа не тиче.

Надзорник. Тако је! (За себе.) Ова ме је девојка са свим задобила! (На глас.) Него

сад ћу вас молити, кад сте већ досад тако услужни били, да ми покажете школу.

Савета. Драге воље, и школу и башту, све ћу вам показати! Изволите само са мном!

Надзорник. Ако смем понудити. (Пружи јој руку.)

Савета. О, молим! (Увати се испод руке и одлази с надзорником.)

ПРИЗОР IX.

Петровић. Станко. Ката.

(Улазе с друге стране.)

Петровић. (Сав уморен и задуван, држи говор у руци, и седне на столицу.) Нема га!.. Нигде га нема! Кажу да је већ прошао, а ја га нисам дочекао... Тешко мени! Изгубићу службу... пропао сам!

Станко. Можда је код натароша одсео, па ће тек сада доћи.

Петровић. Доћи? (Чита говор). Високо-благородни господин школски надзорник! Ваш долазак у нашу малу средину!..

Ката. Ето како се ушепртлио, а све виче: ја ћу њему казати, што му нико није казао, нека види ко смо ми учитељи!..

Петровић. Само да ми је знати где је?.. Шта велиш, Станко, — да одемо до натароша?

Станко. Па да идемо, можда је тамо.

Петровић. Хајд'мо дакле! Још није све изгубљено! (Пође говорити.) Ваш долазак у нашу средину! (Судар се на вратима са Писаревићем) Охо!

ПРИЗОР X.

Писаревић и пређашњи.

Писар. А-а-а-јао! Ста-ста-сталисте ми на-на-на ногу.

Петровић. Где је? Је ли тамо?

Станко. Да није већ отишо?..

Ката. Можда сада долази?

Петровић. Је ли љутит?..

Станко. Како изгледа?

Ката. Можда не ће ни доћи?

Сви } Та говорите, говорите!

Писар. Ко-ко-ко?

Петровић. До сто ђавола — надзорник!

Писар. И-и-и-инспектор је дошао!

Сви } Па где је?

Писар. Ту-ту-ту-ту!

(Свршиће се.)

ОГЛЕДИ НА ПОЉУ ПОЗОРИШНЕ УМЕТНОСТИ.

(Свршетак.)

Највећа глумчева слава развија се као магла у прошлости, те остане само мрачна усмена сећања, да је био.

Па за што жртвује дакле он живот, душевну и телесну снагу за тај позив?

Је ли можда велика плата, сјајно отликовање довољна награда за жртве, за непрестане труде што провађа дневи и ноћи са учењем, само да одговори својој глумачкој дужности, да задовољи захтеве ђудљивих слушаца, који никада нису задовољни, који сваки час траже нешто ново? Шта му је награда за челичне труде и марљивост, која га никад не оставља, док већина његових другова једва да дотера до неке извесне вештине, или их други дотера, те после заслугу и вредност вештине као занат терају, а друге стране му опет не смислен и не вешт критичар живот горча? Је ли то довољно награде за челичну стрпљивост у кругу дрских садругова, где смешна себичност и надутост влада, где не отесани шаљивчина пркосећи и с намером квари најлепше призоре, те од ваљаног комада направи лакрдију? У кругу живити где лармација са његовим дивским удовима гази свако правило позоришне уметности, те са свом снагом својих плућа и саму земљу хоће да потресе, а на послетку почем му та велика тајна, образац вештине и мађија говора не достаје — то закрпи своју невешту вештину са неколико побрадених таблова и

тако слушаоце при поласку заблене! — На послетку је ли то ваљда довољна награда за многе горке часе, где прави вештак и вештакиња долази сваким даном све више до увиђавности, како се безобразлук и дрско хвалисање више уважава него вештина, где се више уважава лепо и примамљиво лице, него ли права вештина глумице, па на послетку их још тако продрзљивци и незналице и проиграју?

Али доста о мрачној страни вештачког живота! Само не позвани, који би можда у једном или другом послу добри и корисни грађани могли бити, нека сами себе ради, а и из поштовања према вештини, из овог виде, да не пренагле, да не учине корак, због ког би се можда кашње морали кајати.

Ко само прави позив за вештину у себи негује и осећа, тај нека не преза при ступању у храм вештине.

Позоришна вештина има у себи самој благодарност и награду, све ако и није носиоцу исте бесмртна потоња слава намењена. Свакидашње пљескање и одобравање брзо нестаје: тако исто и глумчева непрестана жудња за хвалом и новинарском славом.

Позоришна вештина оплемењује човечанство; њој служити, снагу па и сам живот на жртву јој принети, то је кадра само учинити јака, лепа и племенита душа.

По Ц. Герберу М. Хрваћанин-Станчић, глумач.

Д И Ш С Т Ш Ђ Ш.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Нелска кула“) што смо је гледали 4 о. м. на нашој позорници, позоришни је комад спорне нарави: преводилац вели да је драма, а ми мислимо да је трагедија. У теорији, истина, узима се драма као општи назив позоришне игре и дели се на трагичку и комичку; али у примени ми још не опазимо да је когод назвао шаљиву игру драмом, па не би ваљало ни жалосну тако називати. Жалосна је игра без сумње она, која буди у нама осећања сажаљења, таква су осећања чиста само тада, кад гледамо да невиног сустиже незаслужена казна. Трагедији је, вели Шлегел, задаћа да буди у слушаоцу негодовање и сажаљење према човечијој несавршености. Нигде се не може замислити више несавршености у карактеру и делу човечијем него у „Нелској кули.“ Али како је тај позоришни комад припе из средњег (XIV) века, у коме је порок био ауторисан моралом тадање религије, то се није чудити, да је морале читаво дело остати без главне основе позоришном раду; а то је супротност начела. Ту је све задохнуто једним духом, духом религиозног фанатизма и ропске послушности. Из овога двога изводи писац читав низ злочина у намери, да „амизира“ публику, а у ствари јој погреса живце на најнемилосрднији начин.

Да видимо је ли тако. Маргарита, кнегиња бургундска, љуби још девојком свога пажа. Отац, кад опази видљиве знаке те љубави, хоће да шаље кћер у манастир. Кћи наговори свога пажа да убије оца те да се тако испоручи његове пресуде. То се изврши, али сад ваља да се убију и деца (зао удес начини близанце) те да се мати сачува од пресуде јавног мњења. То све не смета Маргарити да се уда за Људевита X. краља француског, који у то доба има пуне руке послова, да уједини на више делова распачану Француску. Међу тим чини му жена код куће оно што се зове: „la reine s'amuse“. Она се са-стаје кришом с младим племићима у нелској кули, па да би прикрила своје ноћне забаве, даје редом своје швалере убити и бацити у Сену. Један је од ових несрећника њезин син, али како она има два сина, који су се чудним удесом спасли од смрти у детињству, то се пишчевом жељом други баш у то доба нађе на њезином двору и „прави кур“ својој матери. Краљица и не снови о тој пакосној судбини, док њезин негдањи паж после 25 година не искрене у Паризу. Он се нађе случајно у нелској кули и сазна ко је прави убица толиких племића, што нађоше у Сени свој гроб. Краљица сазнавши за тога опасног противника даде га затворити у намери да и њега убије, али се у тамници увери, да

је то њезин негдашњи милосник. То не смета ништа: он би био као и други убијен, да несу у у његовој руци хартије, које сведоче њезину кривцу у очиној смрти. Место да га убије, она га од страха начини државним канцеларем, па да би се њега опростила, обећа и њему тајни састанак у нелској кули, да тамо умори тог последњег сведока њезиних недела. Али судбина хоће другачије: оним ходником куд је оцу ваљало проћи, прође син и беше убијен баш у оном тренутку, кад је отац краљици у кули испричао, да је њезин последњи љубавник — главом њезин син. На крају дође стража, коју је сам канцелар наредио, и уапси све редом.

Није ли то доста и за јаке живце, а да како ли ће то да поднесу слаби? Па ипак има то дело својих добрих страна. У њему се казује, како један злочин вуче за собом све друге нове, и како се сви скупа казне по заслуги. А може ли веће казне бити за неприродну матер него кад проводи љубав са својом рођеном децом. Ми гледамо где се на крају дела сама ужасава и благодари Богу, што је својој деци „још мати.“ Али ми не видимо потребу, за што да се тако немилосрдно потенције казна покварене жене, или правије да речемо: ми не увиђамо потребу за што да нам се износи тако ексезивна поквареност пред очи. Што не користи, то штоди! Ми нисмо задовољни ни са грижом савести такве грешнице, јер су нам њезини греси сувише гнусни. — У добре стране дела можемо убројити и то, што је у њему изведено јединство времена, једна врлина, која се у романтичким драмама француским ретко ојажа. На послетку и то се може уписати делу у заслугу, што је вешта заплета и пуно занимљивих драмских призора.

Да саберемо све то морамо рећи, да се ово дело може упоредити с јаким пићем, кога се ваља клонити, јер опија и квари, и кога ваља, као од прилике ракију, употребити само за — лек. Нелска је кула један врло вешто драматисан француски роман новијег кова. У недостатку праве драмске радње чита нам се тај роман вешто с позорнице и ми га слушамо с оном истом пажњом с којом гледамо у загрејаном цветњаку — ексогичне биљке.

Представа је испала врло добро. Ружић и Ружићка (Биридан и Маргарита) играли су без мане. Особито лепа беше ружићкина игра у последњем чину. Недељковић (Голтје) и Суботић (Орсини) били су на своме месту. Остале су улоге мање више незнатне до једне Лесковићеве (Фидли) која беше слабо изведена за то, што глумца није савладао техничне препоне у језику. Најбоље игра глумца, који не мора да се обзире на шаптала: шаптало дрени језик али ве-зује игру, а говор без игре је тако несносан за гледаоца, као што је пријатна лепа игра без го-
1.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

ПРЕТПЛАТА.

ПРЕДСТАВА 22.

БРОЈ 14.

У НОВОМЕ САДУ У УТОРАК 8 ФЕБРУАРА 1872

У НОВОЈ ПОЗОРИШНОЈ ДВОРАНИ:

ПАРИСКИ КОЧИЈАШ.

ПОЗОРИШНА ИГРА У 5 ЧИНОВА, ПО ФРАНЦУСКОМ ОРИГИНАЛУ ПРЕРАДИО Ј. ХАЈМАН, С НЕМАЧКОГ ПЕРЕВЕО МАНОЈЛО ХРВАЋАНИН СРБЕНДИЋ.

ОСОБЕ У ПРВОМ И ДРУГОМ ЧИНУ:

Клод Тибо	Ружић.	Пијер, чизмар и звонар	Рашић.
Мадлена, жена му	Драг. Ружићка.	Роже	Зорић.
Марија, дете им	М. Зорићева.	Странац	Суботић.

Збива се у Савоји 1795 године.

ОСОБЕ У ТРЕЋЕМ, ЧЕТВРТОМ И ПЕТОМ ЧИНУ:

Гроф Дарецо	Суботић.	Пијер	Рашић.
Грофица, жена му	Драг. Ружићка.	Марсељ	Лесковић.
Марија, кћи јој	К. Савићева.	Франсоа, послужитељ	Хашић.
Роже, пуковник	Недељковић.	Жан, послужитељ пуковников	Бунић.
Клод	Ружић.		

Збива се у Паризу 1809 године.

У четвртак 10 фебруара: „ОН И ОНА.“ Шаллива игра, с певањем, превео Ј. Ристић. За тим по други пут: „ЧЕСТИТАМ.“ Шаллива игра у 1 радњи, с певањем, од К. Трифковића. На послетку по други пут: „МИЛА.“ Шала у 3 радњи, по Гернеру прерадио К. Трифковић.

Поједини бројеви овога листа продају се обдан по 5. н. а. вр. и то: у трговини Пере Попадића, Паје Миросављевића, Стеве Ратковића и Јоце Филиповића, у срп. народној задружној штампарији, у позоришној писарници и у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.